

Originalni naučni rad

UVJERENJA I STAVOVI PACIJENATA KOJI ODBIJAJU PRIMITI VAKCINU PROTIV COVIDA 19

Vedada Čerim¹, Aida Baručija², Larisa Gavran¹

¹JU Dom Zdravlja Zenica, Federacija Bosne i Hercegovine,

²PDPS BIH, Federacija Bosne i Hercegovine

Sažetak: *Dok su brojne svjetske i evropske zemlje uveliko premašile procenat od 50% vakcinisane populacije protiv COVID-19, u Bosni i Hercegovini, u kojoj je, prema zvaničnim svjetskim statistikama, vakcinisano tek nekoliko procenata stanovnika, još uvijek nema intenzivne medijske kampanje koja bi građanima ukazala na značaj i predložila informacije o pojedinim dostupnim vakcinama. Vakcinacija kao mjera prevencije je najefikasnija i najbliža mjera kojom se utiče na smanjenje obolijevanja i umiranja od zaraznih oboljenja. Postojeća pandemija COVID-a 19, uz poštivanje svih propisanih epidemioloških mjera, bez cijepljenja neće nestati, te je pored potrebe poštivanja naredbi i preporuka kriznih štabova neophodno sprovesti u određenom periodu vakcinaciju određenog broja lica potrebnih da se stvori kolektivni imunitet. Jedan od ciljeva rada je otkriti razloge zbog kojih se pacijenti ne žele vakcinisati, bez obzira na savjete ljekara, svjetskih stručnjaka i nadležnih kriznih štabova. Pokušati otkriti razloge zbog kojih bi pacijenti promijenili mišljenje te u skladu sa dobijenim rezultatima anketiranja raditi na pozitivnoj kampanji vakcinacije protiv Covida 19. Metoda istraživanja koja se koristila u radu je kvantitativna metoda – anketni upitnik. Anketni upitnik sadržavao je pitanja zatvorenog tipa. Zadatak ispitanika prilikom ispunjavanja anketnog upitnika u pitanjima zatvorenog tipa je bio da zaokruže jedan od ponuđenih odgovora. Za potrebe istraživanja u ovom radu odabran je uzorak od 100 pacijenata na nivou Primarne zdravstvene zaštite, starosne dobi 18 godina i više. Jedan od ciljeva rada je otkriti razloge zbog kojih se pacijenti ne žele vakcinisati, bez obzira na savjete ljekara, svjetskih stručnjaka i nadležnih kriznih štabova. Pokušati otkriti razloge zbog kojih bi pacijenti promijenili mišljenje te u skladu sa dobijenim rezultatima anketiranja raditi na pozitivnoj kampanji vakcinacije protiv Covida 19.*

Ključne riječi: Covid 19, vakcinacija, imunitet

Uvod

Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO) je 31. decembra 2019. godine prijavljeno grupiranje ljudi oboljelih od upale pluća nepoznatog uzroka u gradu Wuhan, provincija Hubei u Kini. Pacijenti su pokazivali simptome povišene tjelesne temperature, otežanog disanja, a bolest je dijagnosticirana kao virusna upala pluća. Identificiran je novi koronavirus (2019-nCoV) koji prije nije izazivao bolest kod ljudi. Zdravstveni autoriteti u NR Kini su 07.01.2020. identificirali virus, te su ustanovili da virus pripada familiji virusa: Coronaviridae, a sličan je virusima koji su prouzrokovali bolest SARS (Severe acute respiratory syndrome) (2002.-2003. godina), te bolest MERS (Middle East respiratory syndrome) (2015. godina). Novi virus je dobio privremeni naziv: Koronavirus 2019-nCoV. Novi virus pripada genusu

Betacoronavirus, a sličan je virusu uzročnika SARS-a i MERS-a, koji imaju izvor u šišmišima i/ili u drugim životinjama. Preuzeto sa <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-themedia-briefing-on-covid-19-11-march-2020>

Od 31. 12. 2019. do 17. 6. 2020. godine u svijetu je prijavljeno preko 8 miliona slučajeva COVID-19 (u skladu s primijenjenim definicijama slučajeva i strategijama testiranja pogođenim zemljama), uključujući preko 435.000 smrtnih slučajeva. Preuzeto sa <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-themedia-briefing-on-covid-19-17-june-2020>

U istom periodu, u Bosni i Hercegovini, potvrđena je COVID-19 infekcija u 3.141 osoba, od kojih je 2.197 oporavljenih, a 168 umrlih. Preuzeto sa <http://mcp.gov.ba/publication/read/epidemioloska-slika-covid-19?pageId=3>

Mnoge zemlje su krenule u vakcinaciju stanovništva vakcinama protiv COVID-19 i to već daje rezultate. Međutim pravi efekti vakcinacije, kao i efikasnost pojedinih vakcina, pošto se širom svijeta radi imunizacija vakcinama baziranim na različitim platformama, tek treba da se vide. Istovremeno, uz benefite imunizacije, na vidjelo dolaze i određene greške u procjenama. Nuspojave i neželjeni događaji su češći kod masovnih kampanja vakcinacije te se dešavaju propusti, od koji su neki tragični i mogli su se izbjeći. Preuzeto sa <https://ba.voanews.com/a/vakcina-svijet-kampanja-bih/5750518.html>

Prema podacima koje redovno ažurira Bloomberg, do sada je u svijetu dato preko 63 miliona doza vakcina protiv COVID-19 u 56 zemalja. Isti izvor daje i podatke za broj doza na 100 stanovnika u zemljama gdje je vakcinacija intenzivna. Tu vodi Izrael, gdje je dato oko 38 doza na 100 stanovnika, zatim Ujedinjeni arapski emirati/UAE, s 25.28 doza na 100 stanovnika, pa Bahrein i Ujedinjeno Kraljevstvo sa gotovo 10 doza na 100 stanovnika, onda SAD s 6.42 doze na 100 stanovnika. S vakcinacijom je prva počela Velika Britanija, 8. decembra, a prvu dozu vakcine Pfizer/BioNTech, za koju su mnoge zemlje dale odobrenje, primila je 90-godišnja žena iz Coventryja. Nakon Velike Britanije, ubrzane su aktivnosti u vezi s vakcinacijom u mnogim evropskim zemljama. Nakon što je Evropska agencija za lijekove (EMA) odobrila korištenje vakcine, 26. decembra članice Unije su počele s narudžbom vakcine koju su razvili BioNTech i Pfizer. Prvu dozu vakcine u Njemačkoj primila je 101-godišnja Edith Kwoizalla, koja živi u staračkom domu u Halberstadtu (26. decembar). Sljedećeg dana počela je vakcinacija u nekoliko evropskih zemalja. Prioritet prilikom vakcinisanja imaju starije osobe i zdravstveni radnici. Prva doza vakcine protiv COVID-19, u SAD-u 14. decembra je data medicinskoj sestri iz New Yorka. Preuzeto sa <https://www.aa.com.tr/ba/korona-virus/-/%C5%A1irom-svijeta-vr%C5%A1i-se-vakcinacija-protiv-covid-19/2093755#>

Prvu vakcinu protiv koronavirusa u Bosni i Hercegovini 12.02.2021. godine je u Univerzitetskom kliničkom centru Republike Srpske u Banjaluci primio generalni direktor ove ustanove Vlado Đajić. Vakcinisao se Sputnik V vakcinom. Preuzeto sa <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/prvu-vakcinu-protiv-koronavirusa-u-bih-primio-direktor-ukc-a-rs-a-/2142623>

Ljekar Ednan Drljević, šef COVID odjeljenja u sarajevskoj Općoj bolnici "Prim. dr. Abdulah Nakaš", prvi je doktor, ali i građanin Sarajeva, koji je 10. marta u bosanskohercegovačkoj prijestolnici primio prvu dozu vakcine protiv korona virusa. Preuzeto sa <https://www.slobodnaevropa.org/a/gdje-i-koliko-ima-vakcina-u-bih-/31143721.html>

Do aprila 2022 godine je u zemljama regiona vakcinisano skoro 50 % stanovništva. Slovenija 58,1 %, Hrvatska 55,4 %, Srbija 47,3 %, Crna Gora 45,4 %, dok je u Bosni i Hercegovini vakcinisano tek 25,8%. (izvor: Our World In Data).

Dok su brojne svjetske i evropske zemlje uveliko premašile procenat od 50% vakcinisane populacije protiv COVID-19, u Bosni i Hercegovini, u kojoj je, prema zvaničnim svjetskim statistikama, vakcinisano tek nekoliko procenata stanovnika, još uvijek nema intenzivne medijske kampanje koja bi građanima ukazala na značaj i predočila informacije o pojedinim dostupnim vakcinama. Vakcinacija kao mjera prevencije je najefikasnija i najbliža mjera kojom se utiče na smanjenje obolijevanja i umiranja od zaraznih oboljenja. Postojeća pandemija COVID-a 19, uz poštivanje svih propisanih epidemioloških mjera, bez cijepljenja neće nestati, te je pored potrebe poštivanja naredbi i preporuka kriznih štabova neophodno sprovesti u određenom periodu vakcinaciju određenog broja lica potrebnih da se stvori kolektivni imunitet. Veliki broj građana BiH odbija vakcinaciju.

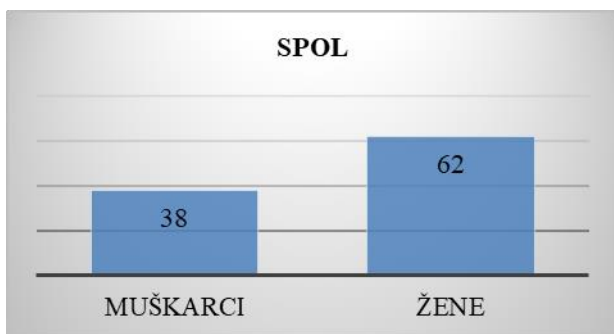
Jedan od ciljeva rada je otkriti razloge zbog kojih se pacijenti ne žele vakcinisati, bez obzira na savjete ljekara, svjetskih stručnjaka i nadležnih kriznih štabova. Pokušati otkriti razloge zbog kojih bi pacijenti promijenili mišljenje te u skladu sa dobijenim rezultatima anketiranja raditi na pozitivnoj kampanji vakcinacije protiv Covida 19.

Metodologija

Metoda istraživanja koja se koristila u radu je kvantitativna metoda - anketni upitnik. Anketni upitnik sadržavao je pitanja zatvorenog tipa. Zadatak ispitanika prilikom ispunjavanja anketnog upitnika u pitanjima zatvorenog tipa je bio da zaokruže jedan od ponuđenih odgovora. Za potrebe istraživanja u ovom radu odabran je uzorak od 100 pacijenata na nivou Primarne zdravstvene zaštite. Istraživanje je provedeno u gradu Zenica uz predhodnu saglasnost ispitanika.

Rezultati i diskusija

Od 100 anketiranih ispitanika je 62 žene i 38 muškaraca (Grafikon 1).

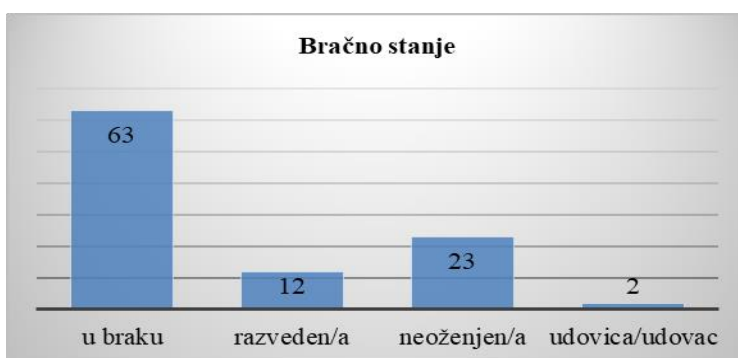

Grafikon 1 Anketirani ispitanici prema spolu

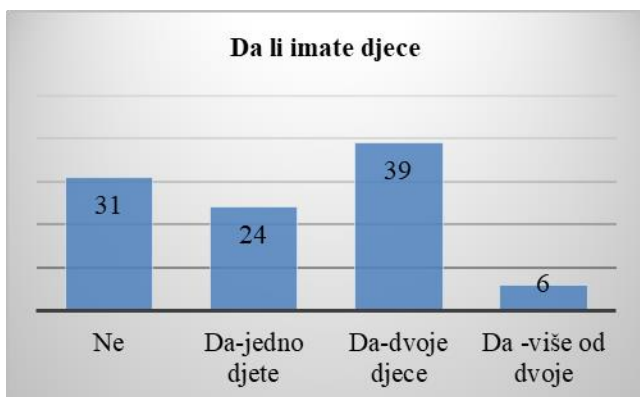
Grafikon 2. Ispitanici prema stručnoj spremi

Većina ispitanika je SSS čak 49%, 8 ispitanika je VŠS, dok je visokoobrazovanih 37%, a kvalifikovanih odnosno ne kvalifikovanih je 6% (Grafikon 2).

Grafikon 3. Broj ispitanika prema bračnom stanju

Prema Grafikonu 3 više od pola ispitanika je u braku 63, razvedeno 12, neoženjeno/a 23, dok su 2 ispitanika udovac/udovica.

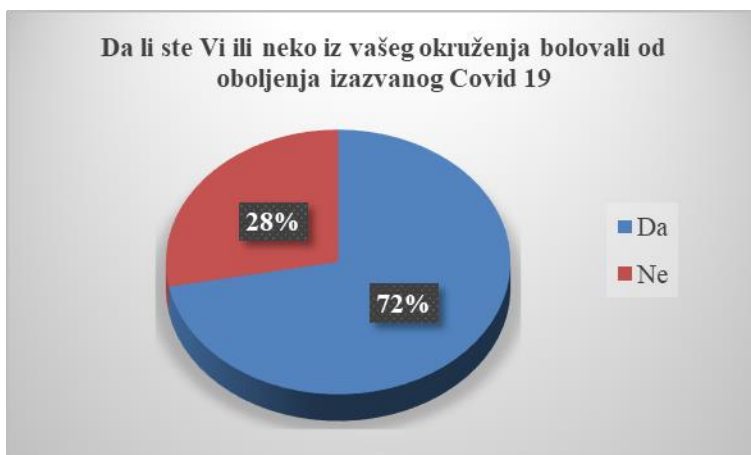
Grafikon 4. Broj ispitanika s obzirom na roditeljstvo.

31 ispitanik nema djece, 24 ispitanika se izjasnilo da ima jedno djetе, 39 ispitanika ima dvoje djece, a 6 ispitanika izjasnilo se da ima više od dvoje djece (Grafikon 4).

Grafikon 5. Šta za Vas predstavlja oboljenje izazvano Covid 19 virusom?

U Covid 19 ne vjeruje čak 25% ispitanika, 41% vjeruje da je Covid 19 opasno oboljenje sa teškim posljedicama, a 23 % je navelo da je Covid oboljenje slično gripi (Grafikon 5).

Grafikon 6. Broj oboljelih od Covid 19 (iz okruženja).

Prema Grafikonu 6 velika većina ispitanika se izjasnila da su bolovali Covid 19 ili neko iz njihovog okruženja 72%. Ako se vratimo na predhodni grafikon gdje se 25% ispitanika izjasnilo da ne vjeruje u Covid 19, sada takođe vidimo da je 28 % i onih koji kažu da nisu bolovali Covid 19 niti niko iz njihovog okruženja što se može smatrati jednim od razloga što se 25% ispitanika izjasnilo da ne vjeruje u Covid 19.

Grafikon 7. Da li poznajete makar jednu osobu koja je umrla od posljedica Covid 19?

68 % ispitanika se izjasnilo da je poznavalo makar jednu osobu koja je umrla od posljedica Covid 19 virusa, dok se 32 % izjasnilo da ne poznaje (Grafikon 7).

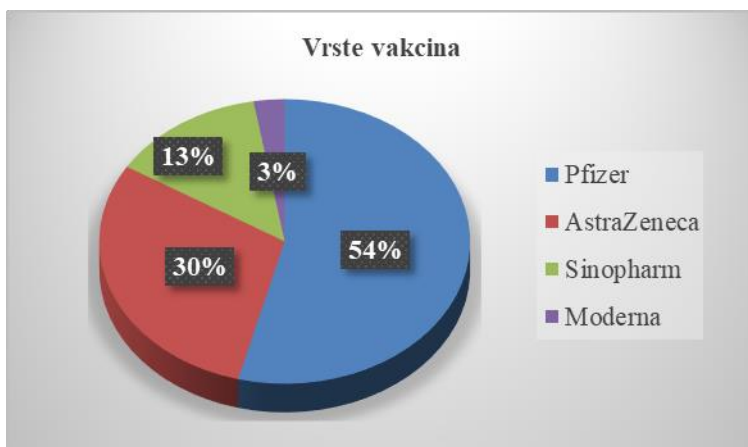
Grafikon 8. Da li ste vakcinisani protiv Covid 19?

Više od polovine ispitanika (61%) se izjasnilo da nije vakcinisano što je veoma interesantno ako uzmemo u obzir da većinom vjeruju u Covid 19 i posljedice koje on ostavlja. Razloge nevakcinisanja ćemo saznati u nastavku rada. 39 % ispitanika se izjasnilo da je vakcinisano (Grafikon 8).

Grafikon 9. Razlozi nevakcinisanja.

Kao najveći razlog nevakcinisanja ispitanici su naveli da smatraju da vакcine nisu dovoljno ispitane 54% ispitanika se tako izjasnilo. U vакcine uopšte ne vjeruje 21% ispitanika, a njih 17% smatra da su vакcine opasne i da izazivaju bolest i smrt, dok je 8% navelo stavku ostalo (Grafikon 9).

Grafikon 10. Vrste korištenih vakcina

Najveći procenat je vakcinisano sa Pfizer vakcinom 54%, Astra Zeneca 30%, Sinopharm 13% ispitanika, a sa Modernom je vakcinisano 3% ispitanika (Grafikon 10).

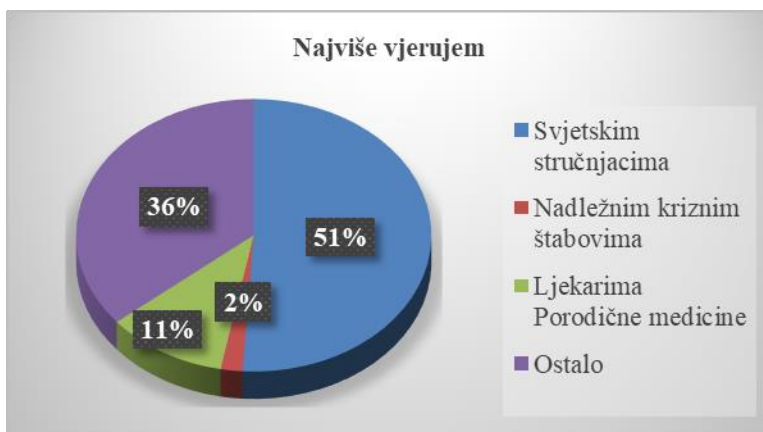
Grafikon 11. Razlozi vakcinisanja.

Razlozi vakcinisanja koje su ispitanici naveli su raznoliki i približni procentualno. Interesan je podatak da je čak 19% ispitanika navelo kao razlog vakcinisanja da je poslodavac tražio. Ostali ispitanici shvataju prednosti vakcinacije i da je vakcina zaštita od Covid 19 virusa (Grafikon 11).

Grafikon 12. Da li su članovi vaše porodice vakcinisani?

Više od polovine ispitanika se izjasnilo da članovi njihovih porodica nisu vakcinisani 54% (Grafikon 12).

Grafikon 13. Kome ispitanici najviše vjeruju?

Od ukupnog broja ispitanika (vakcinisanih i nevakcinisanih) 51% se izjasnilo da vjeruje svjetskim stručnjacima, dok 36% je zaokružilo ostalo. Od tih 36% je većina dopisala pored riječi ostalo da ne vjeruje nikome (Grafikon 13).

Grafikon 14. Na osnovu koji informacija pristajete na vakcinisanje?

Najveći procenat ispitanika izjasnio se da je potreban dokaz o sigurnosti vakcine čak 62%. Više informacija od svjetskih stručnjaka 16%, dok se 14% ispitanika izjasnilo da treba dodatno savjetovanje od ljekara Porodične medicine (Grafikon 14).

Zaključak

Poražavajući rezultat ovog istraživanja je činjenica da je veliki broj ispitanika kao razlog ne vakcinisanja naveo da su vakcine nedovoljno ispitane, da nema dovoljno dokaza o sigurnosti vakcine i da postoji vrlo malo informacija od svjetskih stručnjaka o vakcinama protiv Covid 19. Više od polovine anketiranih građana je izjavilo da nije vakcinisano bez obzira na potvrdu da poznaju osobe koje su oboljele od Covid 19 ili su sami bolovali, kao i da su poznavali osobe koje su umrle od posljedica Covid infekcije. To nam ukazuje da je građane potrebno dodatno i više informisati o sigurnosti vakcinacije, značaju vakcinacije kao i postizanju kolektivnog imuniteta. Edukaciju stanovništva potrebno je raditi kontinuirano uz sva raspoloživa sredstva.

Literatura:

- <http://mcp.gov.ba/publication/read/epidemioloska-slika-covid-19?pageId=3>
- <https://ba.voanews.com/a/vakcina-svijet-kampanja-bih/5750518.html>
- <https://www.aa.com.ba/balkan/prvu-vakcinu-protiv-koronavirusa-u-bih-primio-direktor-ukc-a-rs-a-/2142623>
- <https://www.aa.com.tr/ba/korona-virus/-/%C5%A1irom-svijeta-vr%C5%A1i-se-vakcinacija-protiv-covid-19/2093755#>
- https://www.slobodnaevropa.org/a/gdje-i-koliko-ima-vakcina-u-bih-/311437_21.html
- <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19--11-march-2020>
- <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19--17-june-2020>

BELIEFS AND OPINIONS OF PATIENS WHO REFUSE TO TAKE THE VACCINE AGAINST COVID -19

Vedada Čerim¹, Aida Baručija², Larisa Gavran¹

¹Health Center Zenica, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosnia and Herzegovina

²PDPS BIH, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosnia and Herzegovina

Abstract: While many world and European countries have greatly exceeded the percentage of 50% of the vaccinated population against COVID-19, in Bosnia and Herzegovina, where, according to official world statistics, only a few percent of the population is vaccinated, there is still no intensive media campaign that would point out to the citizens the importance and presented information on certain available vaccines. Vaccination as a preventive measure is the most effective and closest measure to reduce the incidence and death from infectious diseases. The existing pandemic of COVID 19, along to all prescribed epidemiological measures, without vaccination will not disappear, and in addition to comply with orders and recommendations of the competent institutions - it is necessary to vaccinate a number of people needed to create collective immunity. One of the goals of the paper is to discover the reasons why patients do not want to be vaccinated, regardless of the advice of doctors, world experts and the competent institutions. We tried to find out the reasons why patients would change their mind and, in accordance with the results of the research, work on a positive vaccination campaign against COVID-19. The research method used in the paper is a quantitative method - a questionnaire. It included closed-ended questions. The task of the respondents was to complete one of the offered answers. A sample of 100 people over the age of 18, in primary health care was selected for this study. Result of the research is that the main reasons for unvaccinated respondents are that vaccines are insufficiently tested, there is insufficient evidence of vaccine safety and little information from world experts on Covid-19 vaccines.

Key words: Covid-19, vaccination, immunity